

ศึกษาและปฏิบัติธรรม

ครั้งที่ ๗๓ อินทริยสังวร ตอนที่ ๑

๒๔ มกราคม ๒๕๕๔

อ.สุภีร์ ทুমทอง

๑. ความหมายของอินทรียสังวร

๑. ความหมาย (๑)

กถณฺจ มหาราช ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสฺสุ กุตฺตทฺวาโร โหติ.

อิธ มหาราช ภิกฺขุ จกฺขุณา รูปี ทิสฺวา น นิमितฺตคฺคาหิ โหติ

นानุพฺยณฺชนคฺคาหิ, ยตฺวาธิกรณเมณํ จกฺขุณฺทฺริยํ อสํวตํ วิหรนฺตํ

อภิขฺฌาโทมนสฺสา ปาปกกา อกุสลา ฌมฺมา อนฺวาสุสเวยฺยํ

ตสฺส สํวราย ปฏฺฐิปชฺชติ, รกฺขติ จกฺขุณฺทฺริยํ,

จกฺขุณฺทฺริเย สํวรํ อาปชฺชติ.

ที.สี. ๕/๑๒๒/๕๓ สามัญญผลสูตร

๑. ความหมาย (๒)

โสดาปัตติผล สุตวา ... ฌานเนน คณฺฐํ ฌายิตฺวา ...
ชีวหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ...
มนสา ฌมฺมํ วิญญาเย ... โส อิมินา อริเยน อินฺทฺริยสํวเรน
สมนฺนาคโต อชฺฉตฺตํ อพฺยาเสกสฺสํ ปฏิสํเวเทติ.
เอวํ โข มหาราช ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสุ กุตฺตทฺวาโร โหติ
ที.ส. ๕/๑๒๒/๕๓ สามัญญผลสูตร

๑. ความหมาย (๓)

กถณฺจ ภิกฺขเว **สํวโร** โหติ,
อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุณา รุปี ทิสฺวา ปิยฺรूपे รุเป นาธิมฺจุจฺติ,
อปฺปิยฺรूपे รุเป น พฺยาปชฺชติ,
อุปฺภูจิตฺตกายสฺติ จ วิหฺรติ อปฺปมาณเจตฺโส.
ตถฺจ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ยถาภูตํ ปชานาติ,
ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา ปापกา อกฺุสลา ฌมฺมา
อปฺริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ...

สํ.สพฺวา. ๑๘/๒๔๗ น้ปฺปมาณโกปมฺสูตร

๑. ความหมาย (๔)

เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺส กสฺสจि ภิกฺขุโน กายคตาสติ
ภาวิตา พหุลีกตา, ตํ จกฺขุ นาวินฺฉติ มนาปิเยสุ ฐเปสุ,
อมนาปียา ฐปา น ปฏิกฺขลา โหนฺติ ... ชิวฺหา นาวินฺฉติ ...
มโน นาวินฺฉติ มนาปิเยสุ ฐมฺเมสุ,
อมนาปียา ฐมา น ปฏิกฺขลา โหนฺติ.
เอวํ โข ภิกฺขเว **สํวโร** โหติ.
สํ.สพฺพ. ๑๘/๒๔๗ นัปปาณโกปมสูตร

๒. ความสำคัญของอินทรีย์สังวร

๒.๑ เป็นคำสอนภาคปฏิบัติ (๑)

กตมํ **ปริยตฺติสํ** ?

ยํ ตสฺส ปริยาปุณฺํ สุตฺตํ เคยฺยํ เวຍยากรณํ คาถา อุทานํ
อิทิวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภูตธมฺมํ เวทลลํ, อิทํ ปริยตฺติสํ.

จ.ม. ๒๕/๕๐

๒.๑ เป็นคำสอนภาคปฏิบัติ (๒)

กตมํ ปฏิปัตติสาสนํ ?

สมมาปฏิปทา อนุโลมปฏิปทา อปจจนีกปฏิปทา

อนวตถปฏิปทา ฐมมานุฐมมปฏิปทา, สีเสสุ ปริปุริการิตา,

อินุทริเยสุ กุตตทวารตา, โภชเน มตฺตถญฺจตา, ชาครियานุโยโค,

สติสมปชญญํ, จตฺตาโร สติปฏฺจานา, จตฺตาโร สมมปฺปธานา,

จตฺตาโร อิทฺธิปฺปาทา, ปญฺจินุทริยานิ, ปญฺจ พลานิ,

สत्ต โภชณฺจกา, อริโย อฏฺจจฺจิกิโก มคฺโค, อิทํ ปฏิปัตติสาสนํ.

จ.ม. ๒๘/๕๐

๒.๒ เป็นข้อปฏิบัติถัดจากปาติโมกขสังวร

ยโต โข พุราหุมน ภิกขุ สีลวา โหติ ปาติโมกขสังวรสูโต
วิหริติ อจารโคจรสมปนฺโน, อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวิ,
สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ. ตเมนนํ ตถาคโต อุตฺตริ วิเนติ

“เอहि ตวํ ภิกขุ อินฺทฺริเยสุ กุตฺตทฺวาโร โหहि,

จกฺขุณา รูปี ทิสฺวา มา นิमितฺตคฺคาหิ โหहि มา อนฺุพฺยณฺชนคฺคาหิ,
ยตฺวาธิกรณเมนนํ จกฺขุณฺทฺริยํ อสงฺฺมํ วิหรณฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา
ปาปกกา อกฺุสลา ธมฺมา อนฺุวาสฺสเวยฺยํ; ตสฺส สงฺฺราย ปฏฺิปปชฺชาหิ,
รกฺุขาหิ จกฺขุณฺทฺริยํ, จกฺขุณฺทฺริเย สงฺฺริ อापชฺชาหิ.

ม.อุปริ. ๑๔/๑๕ คณกโมคคัลลานสูตร

๒.๓ เป็นคุณธรรมเบื้องต้นของผู้มีปัญญา

ตตฺรรายมาที ภาวตี   อิธ ปญฺณสฺส ภิกฺขุโน
อินุทฺริยคุตฺตี สนฺตุฏฺฐี   ปาติโมกฺเข จ สํวโร.

พ.ศ. ๒๕/๓๓๕

๒.๔ เป็นอาหารของพรหมจรรย์

พรหมจรรย์ อัญจ กนฺตฺ มนํปํ โลกสมฺมํ ...

อินุทฺริยสํวโร พรหมจริยสุส อหาโร ...

อ.ทสก. ๒๔/๓๓

๒.๕ ทำให้สุจริต ๓ และธรรมะอื่นบริบูรณ์ (๑)

อิติ โข ภิกขเว สปุริสสเสโว ปุโร สทฺทมฺมสฺสวณฺํ ปุเรติ,
สทฺทมฺมสฺสวณฺํ ปุริํ สทฺธํ ปุเรติ,
สทฺธา ปุรา โยนิโส มนสิการํ ปุเรติ,
โยนิโส มนสิกาโร ปุโร สติสมฺปชฺฌณํ ปุเรติ,
สติสมฺปชฺฌณํ ปุริํ อินฺทฺริยสํวารํ ปุเรติ,
อินฺทฺริยสํวารํ ปุโร ตีณิ สุจิตานิ ปุเรติ,

อ.ทสก. ๒๔/๖๑ อวิชาสูตร

๒.๕ ทำให้สุจริต ๓ และธรรมะอื่นบริบูรณ์ (๒)

ศีล สุจิตานิ ปรีปฺรานิ จตฺตารอ สติปญฺจานน ปรีปฺเรนฺติ,
จตฺตารอ สติปญฺจานน ปรีปฺรณ สตฺต โปชณฺงค ปรีปฺเรนฺติ,
สตฺต โปชณฺงค ปรีปฺรณ วิชฺชาวิมุตฺตี ปรีปฺเรนฺติ,
เอวมตฺตีสฺสา วิชฺชาวิมุตฺตียา อหหารอ โหติ เอวญจ ปาริปฺปรี.
อ.ทสก. ๒๔/๖๑ อวิชชาสูตร

๒.๖ เป็นพื้นฐานให้เกิดสมาธิ (๑)

โส อิมินา จ อริเยน สีสกฺขนุเชน สมฺนุํนาคโต,
อิมินา จ อริเยน อินฺทุทริยสํวเรน สมฺนุํนาคโต,
อิมินา จ อริเยน สติสมฺปชฌเณน สมฺนุํนาคโต,
อิมาย จ อริยาย สนฺตุฏฺฐิจฺฌิยา สมฺนุํนาคโต;
โส วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภาชติ อรณญํ รุกฺขมฺมูลํ ปพฺพตํ กนฺทรี
คิริคูหํ สุสานํ วนปตฺถํ อพฺโภกาสํ ปลาตปฺลวชฺชํ.

ที.สී. ๘/๒๑๖-๒๒๕ สามัญญผลสูตร

๒.๖ เป็นพื้นฐานให้เกิดสมาธิ (๒)

โส ปจฺจนาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต นิสีทฺติ ปลฺลงกํ
อาภุชิตฺวา อุจฺจํ กายํ ปณฺิธาย ปริมุขํ สตี อุปฏฺฐเปตฺวา...
ตสฺสสิเม ปญฺจ นีวรณฺเ ปหิเนน อตฺตนิ สมนุสฺสโต
ปาโมชฺชํ ชายติ, ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ,
ปีติมฺนสฺส กาโย ปลฺลสมฺภติ, ปลฺลสทฺธกาโย สุขํ ปฏฺฐิสฺสเวเทติ,
สุขิโน จิตฺตํ สมာธิยติ.

ที.สී. ๘/๒๑๖-๒๒๕ สามัญญผลสูตร

สวัสดีครับ

